

O POČÁTKU POLITICKÝCH
SPOLEČNOSTÍ

ními, platila tato úcta jeho dobrotě a výtečnosti jako jakémusi druhu přirozené autority, připadlo hlavní řízení s rozhodováním jejich různé tichým souhlasem do jeho rukou beze vší jiné záruky než jistoty, již měli o jeho počtávosti a moudrosti. Ničemné když čas dávající autoritu a (jak někteří lidé by nám chtěli namluvit) posvátnost obyčejům, jež nedbalá a nepředvídáva nevinnost prvních věků začala, vynesl nástupce jiného ražení, nemohl lid nena-cházeti svá vlastnictví bezpečná pod vládou, jaká tehdy byla (ježto vláda nemá jiný účel než zachování vlastnictví), nikdy býti bez-pečen ani v klidu ani si mysliti sebe v občanské společnosti, až zákonodárná moc byla takto přenesena do hromadných sborů, ať je nazýváte senátem, parlamentem nebo jak se vám líbí.^{*)} Takto každá jednotlivá osoba stala se stejně poddanou s jinými nejpřost-šími lidmi oněm zákonům, jež sama jako část legislativy zavedla. Také nemohl nikdo ze své vlastní pravomoci vyhnouti se platnosti zákona, když byl jednou dán, ani pod nějakou záminkou povýše-nosti domáhati se vynětí z něho, aby tím ospravedlnil svá vlastní provinění nebo provinění kohokoli ze svých podřízených. Žádný člověk v občanské společnosti nemůže být vyňat z jejích záko-nů.^{**)} Neboť může-li kdo činiti, co pokládá za vhodné a nenlí-žádného odvolání na zemi pro nápravu nebo bezpečnost proti ja-kékolí škodě, již učiní, táží se, zda není docela ještě ve stavu pří-rozeném a tak nemůže býti částí nebo členem oné občanské spo-lečnosti, leč by kdo řekl, že stav přirozený a občanská společnost jsou jedna a táž věc. Ale nikdy jsem nenašel žádného tak velkého ochránce anarchie, aby to tvrdil.

*) „Z počátku, když nějaký určitý druh vlády byl stanoven, nic se snad tehdy dále nepřemýšlelo o způsobu vládnutí, nýbrž všechno bylo dovoleno moud-rosti a rozvážnosti těch, kdo měli vládnouti, až ze zkušenosti shledali to pro všechny strany nevýhodné, takže věc, kterou vymysleli jako lék, ve skuteč-nosti jen zvěšovala bolest, kterou měla léčit. Viděli, že *žítí podle vůle jednoho člověka stálo se přičinou veškeré lidské bolesti*. Toto je nutilo podřaditi se zákonům, v nichž mohli všichni lidé viděti svou povinnost před sebou a znáti tresty za jejich překročení.“ — Hooker (*Ecc. Pol.*, kn. I, odst. 10).

**) „Občanský zákon, jež aktem celého politického tělesa, ovládá každou jednot-livou část téhož tělesa.“ — Hooker (*ibid.*).

95. Ježto lidé jsou, jak bylo řečeno, od přirozenosti všichni svo-bodní, rovní a nezávislí, nikdo nemůže býti vysazen mimo tento stav a býti podroben politické moci druhého bez svého souhlasu. Jediná cesta, již se někdo zbavuje své přirozené svobody a na-vléká si pouta občanské společnosti, je dohoda s jinými, aby se připojili a sjednotili ve společenství pro svůj pohodlný, bezpečný a pokojný život vespolek v zajištění požívání svého vlastnictví a ve větším zabezpečení proti komukoli, kdo k němu nepatří. Toto může činiti jakýkoli počet lidí, protože to nepoškozuje svobodu ostatních. Ti zůstávají, jako byli, ve svobodě přirozeného stavu. Když jistý počet lidí tak souhlasil, aby utvořil jedno společenství nebo vládu, tím se okamžitě slučují a vytvářejí jedno politické těleso, v němž většina má právo jednati a zavázati ostatní.

96. Neboť když nějaký počet lidí utvořil se souhlasem každého jednotlivce společenství, tím učinili ono společenství jedním těle-sem s mocí jednat jako jedno těleso, což se děje toliko vůli a roz-hodnutím většiny. Ježto zajisté to, co uvádí v pohyb jakékoli spo-lečenství, je toliko souhlas jeho jednotlivců a jako jedno těleso musí se pohybovati jedním směrem, je nutno, aby těleso se pohy-bovalo tím směrem, kudy je žene větší síla, totiž souhlas většiny. Jinak je nemožno, aby jednalo nebo trvalo jako jedno těleso, jako jedno společenství, jak je chtěl dohodou souhlas všech jednotlivců, kteří se v něm spojili. Tak je každý vázán oním souhlasem, aby se podrobil většině. A vidíme tedy, že ve shromážděných zmocněných pozitivními zákony jednat, kde žádný počet není stanoven oním usnesením zákonem, který je zmocňuje, usnesení většiny platí za usnesení celku a ovšem rozhoduje jako mající podle zákona přiro-zeného i zákona rozumu moc celku.

97. A takto každý člověk tím, že souhlasí s jinými, aby utvořili jedno politické těleso pod jednou vládou, zavazuje se každému z oné společnosti, že se podrobuje rozhodnutí většiny a že je jím zavázán. Jinak tato původní smlouva, již se s jinými slučuje v jednu společnost, by nic neznamenala a nebyla by smlouvou, zůstal-li by svoboden a pod žádnými jinými závazky než těmi, v jakých byl

předtím ve stavu přirozeném. Jaká by zde totiž byla známka nějaké smlouvy? Jaký nový závazek, kdyby nebyl člověk dále poután žádnými nařízeními společnosti než těmi, jež by sám považoval za vhodné a s nimiž by skutečně souhlasil? Toto by byla stále ještě tak velká svoboda, jako sám měl před svou smlouvou nebo kdokoli jiný ve stavu přirozeném, kdo se podrobí a souhlasí s jejím jednáním, pokládá-li je za vhodné.

98. Jestliže totiž souhlas většiny nebude odůvodněné přijat jako usnesení celku a nebude zavazovat každého jednotlivce, nic nemůže učiniti něco usnesením celku leč souhlas každého jednotlivce. Ale takového souhlasu je téměř nemožno kdy dosáhnout vzhledem k nemocem a k záležitostem povolání, jež i v počtu lidí mnohem méně, než je ve státě, budou nutné mnohé zdržovat od veřejného shromáždění. A přidáme-li k tomu rozmanitost minění a rozpor zájmů, jež se nevyhnutelně vyskytují ve všech sborech lidí, vstup do společnosti za takových podmínek byl by toliko Catonův vstup do divadla, jenž tam přicházel, toliko aby vyšel. Takové zřízení jako toto dalo by mohutnému leviatanu kratší trvání než nejslabším tvorům a nedalo by mu přežít den, kdy se zrodil. To však nelze předpokládati, dokud si nemůžeme mysliti, že rozumní tvorové by si přáli a zřizovali společnosti toliko proto, aby se rozpádly. Neboť kde většina nemůže zavazovat ostatní, tam nemohou jednati jako jedno těleso a tudíž se ihned zase rozpadnou.

99. Kdokoli se tedy ze stavu přirozeného spojuje ve společenství, postupují, jak je nutno rozumět, veškerou moc nutnou k účelům, pro něž se spojují ve společnost, většinou společenství, leč by se výslovně dohodli na nějakém větším čísle, než je většina. A toto se děje pouhou dohodou, že se spojí v jednu politickou společnost, což je veškerá smlouva, jež je nebo musí být mezi jednotlivci, kteří vstupují do státu nebo jej tvoří. A takto to, co počíná a skutečně ustavuje jakoukoli politickou společnost, je toliko souhlas jakéhokoli počtu svobodných lidí schopného většiny, že se spojí a sloučí v takovou společnost. A toto a toto jediné dalo nebo mohlo dáti počátek každé zákonné vládě na světě.

100. Proti tomu se vznášejí, jak shledávám, dvě námitky:

1. „Nelze najíti v dějinách žádné příklady společnosti lidí nezávislých a sobě navzájem rovných, kteří se sešli a tímto způsobem počali a dosadili vládu.“
2. „Je nemožno právně, aby tak učinili, protože všichni lidé, jsouce

narození pod vládou, mají se jí podrobiti a nemají volnost počítí novou.“

101. Na první jest odpověděti toto: Tomu se nelze vůbec divit, že historie vypravuje nám jen velmi málo o lidech, kteří žili hromadě ve stavu přirozeném. Jakmile nevýhody tohoto stavu a láska a potřeba společnosti svedly nějaký jich počet dohromady, ihned se spojili a sloučili, zamýšleli-li žíti dále pohromadě. A nemůžeme-li předpokládat, že lidé byli kdy ve stavu přirozeném, protože neslyšíme mnoho o nich v takovém stavu, můžeme právě tak předpokládati, že vojáci vojsk Salmanasarových nebo Xerových nebyli nikdy dětmi, protože málo slyšíme o nich, dokud nebyli muži a spojení ve vojska. Vláda všude předchází před listinami a písemnictvím se zřídka objevuje v národě, dokud dlouhé pokračování občanské společnosti se nepostaralo jinými nutnějšími uměními o jeho bezpečnost, pohodlí a blahobyt. A tu začínají ohlížeti se po dějinách svých zakladatelů a pátrati po jejich původu, když přežili vzpomínku na to. Neboť se státy je to jako s jednotlivými osobami, nevědí obyčejně nic o svém narození a dětství, a vědí-li o tom něco, jsou za to zavázáni náhodným zprávám, jež jiní o tom zachovali. A ty, jež máme o počátku kterýchkoli politických společností ve světě, vyjma židovskou, kde Bůh sám přímo zakročil a jež vůbec nemluví pro otcovské panství, jsou všechny buď jasné příklady takového začátku, jak jsem uvedl, nebo nesou aspoň zřejmé toho stopy.

102. Jistě svědčí o podivném sklonu popírat zřejmou skutečnost, neshoduje-li se s domněnkou toho, kdo nechce připustit, že začátek Říma a Benátek byl ve spojení jednotlivých lidí svobodných a na sobě navzájem nezávislých, mezi nimiž nebylo přirozené povýšení ani podřízení. A můžeme-li věřiti slovům Josefa Acosty, vypravuje nám, že v mnohých částech Ameriky nebyla žádná vláda vůbec. „Jsou silné a očividné domněnky,“ praví, „že tyto lidé (mluvě o Peruáncích) na dlouhý čas neměli ani krále ani státy, ale žili v tlupách, jako žijí dnes na Floridě Cheriquanasové, obyvatelé Brazílie a mnohé jiné národy, jež nemají jisté krále, ale jak se příležitost naskytá v míru nebo ve válce, volí si své náčelníky, jak se jim líbí“ (kn. I, kap. 25). Řeklo-li by se, že každý člověk se tam narodil podřízen svému otci nebo hlavě své rodiny, bylo již dokázáno, že podřízení, jímž je dítě povinno otci, nezrušilo jeho svobodu spojití se s tou politickou společností, již pokládalo za

vhodnou. Ale buď tomu jak buď, títo lidé, jak je zřejmo, byli skutečně svobodní, a ať jakoukoli nadřízenost by nyní někteří politici komukoli z nich chtěli přiknouti, sami na ni nečinili nárok, nýbrž na základě souhlasu si byli všichni rovni, až týž souhlasem ustanovili vladaře nad sebou. Tak všechny jejich politické společnosti začaly z dobrovolného spojení a ze vzájemné dohody lidí svobodně jednajících při volbě svých vládců a forem vlády.

103. A doufám, že těm, kdo odešli ze Sparty s Palantem, jak se o tom zmínuje Justin (kn. III, kap. 4), bude přiznáno, že byli svobodní lidé na sobě nezávislí a že dosadili nad sebou vládu podle svého vlastního souhlasu. Takto jsem dal několik příkladů z historie lidí svobodných a ve stavu přirozeném, kteří sešedše se sloučili se v těleso a zahájili stát. A byl-li by nedostatek takových příkladů důvodem důkazu, že vláda nebyla a ani nemohla být tak začata, mám za to, že obhájci otcovského panství by učinili lépe; kdyby od toho upustili, než aby to zdůrazňovali proti přirozené svobodě. Neboť jestliže mohou dáti tolik příkladů z historie vlády, jež začaly na otcovském právu, myslím (ačkoliv aspoň důkaz z toho, co bylo, na to, co by mělo být právem, nemá velkou sílu), že by se mohlo jim ve sporu bez nějakého velkého nebezpečí ustoupit. Ale mohli-li bych jim radit ve věci, učinili by lépe, kdyby nepátrali tolik po původu vlády, jak začaly *de facto*, aby nenašli v základě většiny jich něco velmi málo příznivého záměru, jež podporují, a takové moci, za níž bojují.

104. Než abychom uzavřeli: ježto je jasný důvod na naší straně, že lidé jsou od přirozenosti svobodní, a ježto příklady z dějin ukazují, že vlády světa, které byly začaty v míru, postavily svůj počátek na onen základ a byly zřízeny souhlasem lidu, může být málo místa pro pochybnost, buď kde jest právo, nebo jaké bylo mínění nebo praxe lidstva při prvním zřízení vlády.

105. Nechci popíráti, že díváme-li se zpět, pokud nás dějiny vedou, k původu států, najdeme je pravidelné pod vládou a správou jednoho člověka. Jsem také nakloněn věřit, že tam, kde byla rodina dosti četná, aby existovala sama sebou a dále žila celá pohromadě, aniž se mísila s jinými, jak se často přihází, kde je mnoho půdy a málo lidí, vláda obyčejně začala u otce. Neboť otec máje podle zákona přirozeného touž moc jako každý jiný člověk trestati, jak pokládal za vhodné, všeliké přestupky proti onomu zákonu, mohl tím trestati své provinující se děti, i když byly do-

spělé a zletilé. Ony pak, jak bylo nejpravděpodobnější, podrobovaly se jeho trestu a všechny se spojovaly opět s ním proti provinilci, dávajíce mu tím moc vykonati svůj rozsudek nad každým přestupkem, a tak ve skutečnosti činily jej zákonodárcem a vládcem nade všemi, kdo zůstávali ve spojení s jeho rodinou. Byl nejpovolanější, aby se mu dávalo. Otcovská náklonnost zabezpečovala jejich vlastnictví a jejich zájmy za jeho péče a zvyk poslouchati ho v jejich děství činil snazším podrobovati se spíše jemu než někomu jinému. Musili-li tedy míti někoho, aby jim vládli, ježto je těžko lidem, kteří žijí pospolu, obejít se bez vlády, kdo mohl být tak způsobilý jako on, jenž byl jejich společným otcem, leč by nebdalost, krutost nebo některá jiná vada duševní nebo tělesná jej učinila k tomu neschopným? Ale když buď otec zemřel a zanechal svého nejbližšího dědice pro nedostatek věku, moudrosti, odvazy nebo nějakých jiných vlastností méně způsobilého pro vládu nebo kde se několik rodin sešlo a souhlasilo, aby dále žily pospolu, nesmí se pochybovati, že by neužily své přirozené svobody, aby ustanovily toho, koho posuzovaly jako nejschopnějšího a nejzpůsobilějšího, aby dobře vládli nad nimi. Shodně s tím sledujeme, že lid americký, který (žije mimo dosah dobývajících mečů a šířícího se panství obou velkých říší, Peru a Mexika) požíval své vlastní přirozené svobody, ač, *caeteris paribus*, obyčejně dává přednost dědici svého zesnulého krále, přece shledá-li ho nějak slabým nebo neschopným, opomine ho a ustanoví za svého vládce nejodvážnějšího a nejstatečnějšího muže.

106. Takto, ač díváme-li se zpět, pokud záznamy dávají nám nějakou zprávu o zahldňování světa a dějinách národů, nacházíme obyčejně vládu v jedné rukou, přece to nevyrací to, co tvrdím, totiž že počátek politické společnosti závisí na souhlasu jednotlivců, aby se spojili a vytvořili jednu společnost. Když ti takto splýnuli v jedno těleso, mohli ustanoviti formu vlády, jakou považovali za vhodnou. Ale ježto toto dalo lidem podnět k myšlence, že od přirozenosti vláda byla monarchická a patřila otci, nemůže být nevhod uvažiti, proč lidé na počátku všeobecně připadli na tuto formu. Ač snad otcovy přednosti při prvním zřízení některých států daly asi vznik moci a vložily ji na počátku do jedné rukou, je přece jasno, že důvod, že pokračovala forma vlády v jedné osobě, nebyl žádný zřetel nebo úcta k otcovské autoritě, ježto všechny drobné monarchie, to jest téměř všechny monarchie,

bližko svého vzniku byly obyčejně, aspoň příležitostně, volební.

107. Předně tedy ježto na počátku věcí to, že otec řídil své potomky v jejich dětství, je přívýtko vládě jednoho člověka a naučilo je, že tam, kde byla vykonávána s péčí a znalostí, s oddaností a láskou k těm, kdož byli pod ní, postačovala opatřit a zachovat lidem veškeré politické štěstí, jež vyhledávali ve společnosti, nebylo divu, že si vybírali a přirozeně přijali onu formu vlády, již byli všichni od svého dětství přivyklí a již ze zkušenosti shledávali mírnou i bezpečnou. Dodáme-li k tomu, že monarchie byla jednoduchá a nepochoptitelnější lidem, jež ani zkušenost nepoučila o formách vlády, ani ctižádost nebo zpupnost panství nenaučila dávati si pozor na přehmaty prerogativy nebo nepřístupnosti neomezené moci, již monarchie postupně snadno si přisvojovala a na ně uvalovala, nebylo vůbec podivno, že se mnoho neznepokojovali sami tím, aby pomýšleli na metody, jak omezit všeliké přemrštěnosti těch, jimž dali pravomoc nad sebou, a jak vyvážit moc vlády tím, že by vložili jednotlivé její části do různých rukou. Nikdy nepocitovali útlak panství tyranů ani nedával jim mrav doby ani jejich majetek nebo způsob života (jež skýtaly málo podnětu chamtivosti nebo ctižádosti) nějaký důvod k obavám nebo opatřením proti ní. Není tedy divu, že si zřídili takovou formu vlády, jež byla nejen, jak jsem řekl, nepochoptitelnější a nejpřodnější, nýbrž jež se také nejlépe hodila k jejich přítomnému stavu a poměrům, které potřebovaly více obrany proti cizím útokům a bezprávím než rozmanitostí zákonů. Stejnost prostého, nutného způsobu života udržovala jejich přání v úzkých mezích malého vlastnictví každého člověka, vyvolávala málo sporů a tak nebylo třeba nijakých zákonů, aby je rozhodovaly, ani vykonávání spravedlnosti, kde bylo toliko málo přestupků a málo provinilců. Jelikož lze jen předpokládati, že ti, kdo se milovali tak, že se spojili ve společnost, jsou mezi sebou nějak známi a přátelé a mají nějakou důvěru v sebe navzájem, mohli mít větší obavy toliko z jiných než ze sebe navzájem. Bylo tudíž jejich první péčí a myšlenkou, jak lze za to mít, jen jak se zabezpečiti proti cizimu násilí. Bylo pro ně přirozené, aby přijali takovou formu vlády, jež by nejlépe sloužila tomu účelu, a zvolili si nejmoudřejšího a nejstátcečnějšího muže, aby jim velel v jejich válkách a vedl je proti jejich nepřítelům a v tomto hlavně aby byl jejich vládcem.

108. Tak vidíme, že v Americe, jež je stále ještě obrazem prv-

ních dob Asie a Evropy, pokud obyvatel bylo příliš málo pro zemi a nedostatek obyvatelstva a peněz neuváděl lidi v pokušení zvětšovat svůj majetek půdy nebo zápasit o větší rozsah území, králové Indiánů jsou o málo více než vůdcové svých vojsk. Ačkoli rozkazují neomezeně ve válce, přece doma a v době míru vykonávají velmi nepatrné panství a mají toliko velmi skrovnou svrchovanost, ježto rozhodování o míru a válce jest obyčejně u lidu nebo u rady, ačkoli válka sama, jež nepřipouští více velitelů, přirozeně přenáší velení na jedinou autoritu královu.

109. A tak v Izraeli samém bylo hlavním úkolem jejich soudců a prvních králů, jak se zdá, býti náčelníky ve válce a vůdci jejich vojsk, což se jasně jeví ve vypravování o Jeftě. (Kromě toho je to naznačeno slovy: „vycházejí a volázejí před lidem“, totiž pochodovat do války a zase domů v čele jejich šiků.) Když Ammonitští bojovali proti Izraeli, Galádští ve strachu poslou k Jeftě, bastar-dovi jejich rodiny, jehož vyhnali, a vyjednávají s ním, pomůže-li jim proti Ammonitským, že ho učiní svým vládcem, což činí těmito slovy: „A představil jej sobě lid za vůdce a kníže“ (*Kniha soudců*, 11. 11), což bylo, jak se zdá, totéž jako býti soudcem. „Soudil pak Jeftě Izraele šest let“ (*Kniha soudců*, 12. 7), tj. byl jejich vrchním vojevůdcem. Tak když Jotam vytýká Sichemským závazek, který měli ke Gedeonu, jenž byl jejich soudcem a vládcem, praví jim: „Bojoval za vás a opovážil se života svého, aby vás vysvobodil z ruky Madianských“ (*Kniha soudců*, 9. 17). Není o něm jiné zmínky, než co činil jako vojevůdce, a vskutku to je vše, co se nachází v historii jeho nebo v kterékoli ostatních soudců. A Abimelech obzvláště je nazýván králem, ačkoli nanejvýše byl jen jejich vojevůdcem. A když děti Izraele, jsouce rozmrzeny špatným chováním synů Samuelových, žádaly si krále: „Abychom i my také byli, jako všichni jiní národové, a souditi nás bude král náš, a vycházeje před námi, bojovati bude za nás“ (*I. Samuelova*, 8. 20). Báh povoluje jejich přání praví Samuelovi: „Poslu k tobě muži, kteréhož pomažeš, aby byl vůdce lidu mého Izraelského, a vysvobodí lid můj z ruky Filistinských“ (*kap. 9. 16*), jako kdyby jediným úkolem královým bylo voditi jejich vojska a bojovati na jejich obranu. A podle toho při jeho posvěcení vytváje nádobku oleje na něho prohlašuje k Saulovi: „Pomazal tě Hospodin nad dětivým svým za vůdce“ (*kap. 10. 1*). A tedy když Saul byl slavnostně zvolen a pozdraven králem od kmenů v Masfa, ti, kdo ne-

byli ochotni mítí jej svým králem, nežli jinou námitku než tuto: „Tentoliž nás vysvobodí?“ (kap. 10, 27), jako kdyby byli řekli: „Tento muž není způsobit, aby byl našim králem, nemáme dosti dovednosti ve vedení války, aby byl schopen nás hájit.“ A když Bůh se rozhodl přenést vládu na Davida, je to těmito slovy: „Ale již nyní království tvé neostojí. Vyhleďal jest Hospodin sobě muže vedle srdce svého, jemuž rozkázal Hospodin, aby byl vůdce nad lidem jeho“ (kap. 13, 14), jako kdyby celá královská pravomoc nebyla lež býti jejich vojévůdem. Když tedy kmeny, které Imuly k rodině Saulově a stavěly se proti králování Davidovu, přišly do Hebronu s podnětky podrobit se mu, praví mezi jinými důvody, že se mu mají podrobit jako svému králi, že byl ve skutečnosti jejich králem za času Saulova a že tudíž nemají důvodu, aby ho nepřijímaly nyní jako svého krále. Praví: „A předešlých časů, když byl Saul králem nad námi, ty jsi vyvodil i přivodil lid Izraelský. A nadto řekl Hospodin tobě: „Ty pásti budeš lid můj Izraelský a ty budeš vůdce nad Izraelem“ (II. *Samuelova*, 5, 2).

110. Ať již takto rodina postupně vyrůstala ve stát a ježto otcovská autorita pokračovala v nejstarším synovi, každý po řadě vyrůstaje pod ní mlčky se jí podroboval, a ježto její mírnost a spravedlnost neurážela nikoho, každý se s ní smiřoval, až čas, jak se zdálo, ji potvrdil a zavedl vydržení právo nástupnictví, nebo ať jednotlivé rodiny nebo potomci jednotlivých rodin, jež náhoda, sousedství nebo zaměstnání svedlo dohromady, se spojili ve společnost, potřeba vojévůde, jehož vedení mohlo je brániti proti jejich nepřítelům ve válce, a velká důvěřivost, již nevinnost a upřímnost onoho chudého, ale etnostného věku (takového, jako jsou téměř všechny ony, jež počínají vlády, které kdy dojdou ve světě trvání) vnukly lidem k sobě navzájem, způsobila, že první zakladatelé států namnoze kladli vládu do ruky jednoho člověka bez jakéhokoli výslovného omezení nebo kontroly lež těch, jež povaha věci a účel vlády vyžadovaly. Ať to byl kterýkoli z těchto důvodů, který nejprve vložil vládu do ruky jediné osoby, je jisto, že nikdo nebyl jí pověřen lež pro veřejné dobro a bezpečnost a k oněm účelům, k nimž jí v děství států ti, kdo jí měli, obyčejně užívali. A dokud tak nečinili, nemohly mladé společnostmi se udržet. Bez takových pěstounů, něžných a nemocemi svého dětství a kníže a lid zahynuli by brzy pospohu.

111. Ale dříve než marnivá ctižádost a *amor sceleratus habendi*, špatný chť, zavedly ducha lidí v omyl o pravé moci a cti, měl zlatý věk více ctnosti a tudíž lepší vládec, jakož i méně neřestné poddané. Nebylo tehdy rozpínavé prerogativy na jedné straně, aby utlačovala lid, ani nebyla tudíž na druhé straně hádka o výsady, aby se zmenšila neb omezila moc vrchnosti*), a tudíž nebyl žádný zápas mezi vládci a lidem o vladaře nebo vládu. Nicméně když v příchých dobách ctižádost a přepych chtěly podržeti a zvětšiti moc, aniž konaly úkol, pro nějž byla dána, a podporovány pochlebnictvím, učily knížata, že mají odlišné a oddělené zájmy od svého lidu, lidé shledali nutným zkoumati pečlivěji původ a práva vlády a vynajít prostředky, jak omezit přemrštěnosti a předejít zneužitím oné moci, kterou svěřili do rukou druhého toliko pro své vlastní dobro a které, jak shledali, bylo užito, aby jim škodila.

112. Takto můžeme viděti, jak je pravděpodobno, že lidé, kteří byli od přirozenosti svobodní a zesvého vlastního souhlasu buď se podřídili vládě svého otce nebo se z různých rodin spojili, aby vytvořili stát, pravidelně vkládali vládu do rukou jednoho člověka a chtěli raději býti pod vedením jedné osoby, aniž nějak výslovnými podnětkami omezili nebo upravili jeho moc, kterou pokládali za dosti zabezpečenu v jeho čestnosti a prozíravosti. Než přece nikdy se jim nesnilo, že monarchie existuje *jure divino*, o čemž jsme nikdy neslyšeli mezi lidmi, až nám to bylo zjeveno bohoslovím tohoto posledního věku, ani nikdy nebylo přiznáváno otcovské moci právo na panství nebo to, že by byla základem veškeré vlády. A tolik může postačit, aby ukázalo, že, pokud nám dějiny poskytují nějaké světle, máme důvod uzavírat, že všechny pokojné počátky vlády spočívaly v souhlasu lidu. Pravím „pokojné“, protože budn míti na jiném místě příležitost mluvit o výboji, jež někteří pokládají za cestu k počátku vlád.

Druhá námitka, jak shledávám, zdůrazňovaná proti počátku států způsobem, jež jsem uvedl, je tato, totiž:

113. „Že je nemožno, ježto všichni lidé jsou narozeni pod tou či onou vládou, aby někteří z nich byli kdy svobodní a měli volnost spojit se dohromady a začít novou vládu nebo býti kdy s to zříditi zákonnou vládu.“

Platí-li tento důvod, ptám se: Jak přišlo tolik zákonných mo-

*) Viz poznámku *) k odst. 94.

narchii na svět? Neboť jestliže někdo za tohoto předpokladu může mi ukázat v kterémkoli věku světa někoho svobodného, aby začal zákonnou monarchii, budu zavázán ukázat mu deset jiných svobodných lidí, kteří měli v témž čase volnost spojit se a začít novou vládu pod královskou nebo kteroukoli jinou formou. A to jest důkazem, že může-li někdo narozený pod panstvím druhého býti tak svobodem, aby měl právo poroučeti jiným v nové a odlišné říši, každý, kdo je narozen pod panstvím druhého, může býti tak svobodem také a může se státí vládařem nebo poddaným odlišné, zvláštní vlády. A tak podle této jejich vlastní zásady budou všichni lidé, jakkoli narození, jsou svobodni nebo jinak je toliko jeden zákonný kníže, jedna zákonná vláda na světě a pak mají pouze ukázat nám, která to jest. Učiní-li to, nepochybují, že celé lidstvo se snadno shodne, že jí bude prokazovat poslušnost.

114. Ačkoli je dostatečnou odpovědí na jejich námitku, ukáže-li se, že je zaplétá do týchž nesnází, jež působí těm, kdo jí užívají proti nim, přece se budu snažit odhalit slabost tohoto důvodu o něco dále.

„Všichni lidé,“ praví, „jsou narozeni pod vládou a nemohou tudíž mítí volnost začít novou. Každý je narozen jako poddaný svého otce nebo svého knížete a je tudíž pod trvalým závazkem poddanství a věrnosti.“ Je jasno, že lidstvo nikdy nemělo, ani ne- uvažovalo o nějaké takové přirozené podřízenosti, v níž se narodili, jednomu nebo druhému, jež je poutala bez jejich vlastního souhlasu k podřízení jim a jejich dědicům.

115. Neboť žádné příklady nejsou tak četné v historii jak posvátné, tak světské jako příklady mužů vyprostivších sebe a svou poslušnost z pravomoci, pod níž byli narozeni, a z rodiny nebo společnosti, v němž vyrostli, a zřídavších nové vlády na jiných místech. Odtud vzniklo na počátku věků všechno ono množství drobných států, jež se stále množily, pokud bylo dosti místa, až silnější nebo šťastnější pohltili slabší. Ty velké pak, zase rozbity na kousky, rozpadly se v menší panství. To všechno jsou tak četná svědectví proti otcovské svrchovanosti a dokazují jasně, že to ne- bylo přirozené právo otce připadající jeho dědicům, jež dalo vznik na počátku vládam. Bylo zajisté nemožno, aby na tomto základě bylo tolik malých království, ale toliko jedna universální monarchie, kdyby lidé neměli volnost odloučiti se od svých rodin a své

vlády, ať byla jakákoli, jež v nich byla dosazena, a jít a zřizovat odlišné státy a jiné vlády, jak je považovali za vhodné.

116. Toto byl obvyklý postup světa od jeho prvního počátku až do dneška. Není také nyní nijakou větší překážkou svobodě lidí, že jsou narozeni ve státech zřízených a starých, jež mají zavedené zákony a stanovené formy vlády, než kdyby byli narozeni v lesích mezi neobmezenými obyvateli, kteří v nich pobíhají volně. Neboť ti, kdo by nám chtěli namluvit, že „tím, že jsme narozeni pod nějakou vládou, jsme od přirozenosti jí poddáni“ a nemáme již žádné právo nebo nárok na svobodu stavu přirozeného, nemají pro to jiný důvod (pomineme-li důvod otcovské moci, na něj jsme již odpověděli) leč jedině ten, že naši otcové nebo předkové promárnili svou přirozenou svobodu a tím zavázali sebe i své potomstvo k trvalému poddanství vládě, jíž se sami podřídili. Je pravdivé, že ten, kdo učinil za sebe jakékoli závazky nebo sliby, je jimi vázán, ale nemůže žádnou jakoukoli smlouvou vázati své děti nebo potomstvo. Neboť ježto jeho syn dospěje je celkem tak svobodem jako otec, žádný „čin otcův nemůže zcizit svobodu synu více“ než kohokoli jiného. Může ovšem připojití takové podmínky k půdě, jíž požíval jako poddaný nějakého státu, jež mohou zavazovati jeho syna, aby byl příslušníkem tohoto společenství, chce-li požívatí onoho majetku, který patřil jeho otci. Ježto toto jmění je vlastnictvím jeho otce, může tento s ním nakládati nebo je uspořádati, jak se mu líbí.

117. A toto dávalo všeobecně příležitost k omylu v této věci. Protože státy nedovolují, aby nějaká část jejich panství byla odtržena, ani aby jí užíval kdokoli mimo členy jejich společenství, nemůže syn požívat majetku svého otce leč za týchž podmínek jako otec tím, že se stane členem společnosti. Tím se zároveň staví pod vládu, již nachází zde dosazenou, stejně jako kterýkoli jiný poddaný toho státu. A ježto takto „souhlas svobodných lidí, narozených pod vládou, jenž jediný je číní jejich členy“, se dává odděleně po řadě, jak se každý stává zletilý, a ne v množství pohromadě, lidé si toho nevnímají a myslíce, že se nedává vůbec nebo že není nutný, uzavírají, že jsou od přirozenosti poddanými, jako jsou lidmi.

118. Ale je jasno, že vlády samy rozumějí tomu jinak. „Neosobují si moc nad synem pro moc, jíž měli nad otcem“, ani se nedívají na děti jako na své poddané proto, že jejich otcové jimi jsou. Má-li

poddaný Anglie dítě z Angličanky ve Francii, či poddaným jest ono? Nikoli krále anglického, neboť musí mítí povolení, aby bylo připuštěno k výsadám anglickým. Ani krále francouzského, neboť jak pak má jeho otec volnost odnésti si je a vychovávat, jak se mu líbí, a kdo byl kdy souzen jako zrádce nebo uprhlík, odešel-li ze země nebo bojoval-li proti ní, byv totiž pouze narozen z rodičů, kteří tam byli cizinci? Je tedy jasno z praxe vlády samých, jakož i ze zákona pravého rozumu, že „dítě se nerodí jako poddaný některé země nebo vlády“. Jest pod poručenstvím a pravomocí svého otce, dokud nedospěje odpovědného věku, a pak je svobodným člověkem s volností poddati se vládě, které samo chce, spojit se s politickým tělesem, s kterým samo chce. Neboť jestliže Angličanův syn narozený ve Francii má tu volnost a smí tak učinit, je zřejmo, že ho netíží žádný závazek z toho, že jeho otec je poddaným toho království, ani není vázán žádnou smlouvou svých předků. A proč tedy nemá jeho syn z téhož důvodu touž volnost, by byl narozen kdekoli jinde? Neboť moc, kterou otec od příro-zenosti má nad svými dětmi, je táž, byť byly kdekoli narozeny, a pouta přirozených závazků nejsou omezoována pozitivními hra-nicemi království a států.

119. Ježto je každý člověk, jak bylo ukázáno, od přirozenosti svoboděn a nic není s to, aby jej uvřhlo do poddanství nějaké po-zemské moci, leč toliko jeho vlastní souhlas, jest uvážiti, co se má rozumět dostatečným prohlášením souhlasu člověka, aby jej učinilo poddaným zákonů nějaké vlády. Rozlišuje se obecně mezi vý-slovným a tichým souhlasem, což se bude týkat našeho přítom-ného případu. Nikdo nepochybuje, že leč výslovný souhlas koho-li, kdo vstupuje do nějaké společnosti, jej činí dokonalým členem této společnosti, poddaným této vlády. Potíž je v tom, nač se máme dívat jako na tichý souhlas a jak dalece tento zavazuje, tj. jak dalece se máme dívat na kohokoli, že souhlasil a tím se podřídil nějaké vládě v tom, o čem se vůbec nijak nevyjádřil. A k tomu pravím, že každý, kdo je v držení nějaké části území vlády nebo jí užívá, dává tím svůj tichý souhlas a jest potud zavázán k po-slušnosti zákonů té vlády, pokud toho užívá, tak jako kdokoli pod-ní, ať toto jeho držení pudy patří jemu a jeho dědicům navždy nebo jako obydlí jen na týden či ať pouze cestuje svobodně na veřejné silnici. A ve skutečnosti se to vztahuje na kohokoli, pokud již jen pobývá na území té vlády.

120. Abychom tomu rozuměli lépe, je vhodno uvážiti, že každý člověk, když se nejprve vření do nějakého státu, tím, že se s ním spojí, připojuje také ke společenství a podřizuje mu onen majetek, jež má nebo získá a jenž již nepatří nějaké jiné vládě. Bylo by zajisté v přímém rozporu pro kohokoli vstoupiti do společnosti s jinými pro zabezpečení a úpravu vlastnictví a přece předpoklá-dati, že jeho půda, jež vlastnictví má být upraveno podle zákonů společnosti, by měla býti vyňata z pravomoci oné vlády, již jest on sám a vlastnictví pudy poddáno. Týmž aktem tedy, jímž kdo spojuje svou osobu, která byla dříve svobodná, s některým stá-tem, týmž s ním spojuje také svůj majetek, který byl dříve svo-bodný, a stávají se oba, osoba i majetek, poddanými vlády a pan-ství onoho státu, pokud existuje. Kdokoli tedy od té doby zdědě-ním, koupí, povolením nebo jinak užívá nějaké části pudy tak připojené a pod vládou onoho státu, musí to přijmouti s podmín-kou, pod níž to jest, totiž podříditi se vládě státu, pod jehož pravomocí to jest, jako každý její poddaný.

121. Ale ježto vláda má přímou pravomoc toliko nad půdou a vztahuje se na jejího majitele (dříve než se skutečně vření do společnosti) toliko, pokud na ní pobývá a jí užívá, závazek, pod-nímž kdokoli je na základě takového užívání, „podříditi se vládě, začíná a končí užíváním“. Tak kdokoli vlastník, který dal jen ta-kový tichý souhlas k vládě, se chce darováním, prodejem nebo jinak vzdáti řečeného majetku, má volnost jíti a vření se do kteréhokoli jiného státu nebo dohodnouti se s jinými, že začnou nový stát *in vacuas locas*, v některé části světa, kterou mohou na-jíti svobodnou a neobsazenou. Naproti tomu ten, kdo skutečnou dohodou a nějakým výslovným prohlášením dal jednou svůj sou-hlas, že přísluší do některého státu, je trvale a nevyhnutelně vázán býti a zůstati neměnně jeho poddaným a nikdy nemůže opět mít volnost přirozeného stavu, leč by nějakou pohromou se vlada, pod-ní byl, rozpadla nebo jinak některým veřejným prohlášením jej vyloučila, aby byl dále jejím členem.

122. Ale podříditi se zákonům nějaké země, žiti pokojně a po-žívat výsad a ochrany pod nimi nečiní člověka členem té společ-nosti. Je to toliko místní ochrana a poddanost povinná všem těm a ode všech těch, kdo nejsou ve stavu válečném přicházejí do území patřících některému státu, na jehož všechny části se vztá-huje platnost jeho zákona. Ale toto nečiní člověka členem oné spo-

lečnosti, stálým poddaným onoho státu více, než by učinilo člověka poddaným někoho jiného, v jehož rodině shledal vhodné bytlet po nějaký čas, ačkoli zatím co v ní dále žil, byl zavázán přízřubí se zákonům a podřídit se vládě, již zde nalezl. A takto ví-
díme, že cizinci tím, že žijí po celý svůj život pod jinou vládou a požívají jejich výhod a ochrany, ačkoli jsou vázáni i ve svědomí podřídit se její správě právě tak jako každý občan, přece tím ne-
stávají se poddanými nebo členy onoho státu. Nic jim nemůže nikoho učinit leč jeho skutečný vstup do něho pozitivním závaz-
kem a výslovným slibem a smlouvou. Toto je to, co se dle mého domnění týká začátku politických společností a onoho souhlasu, který činí někoho členem nějakého státu.

KAPITOLA IX

O ÚČELECH POLITICKÉ SPOLEČNOSTI A VLÁDY

123. Je-li člověk ve stavu přirozeném tak svoboden, jak bylo řečeno, je-li neomezeným pánem své vlastní osoby a svého majetku, největšímu roven a nikomu nepoddán, proč se chce zbavit své svobody, proč chce se vzdát své svrchovanosti a poddati se panství a řízení některé jiné moci? Odpověď na to je samozřejmá: Ač ve stavu přirozeném má takové právo, přece jeho požívání je velmi neisté a ustavičně vydáno zasahování jiných, neboť ježto všichni jsou králi stejně jako on, každý člověk jemu roven a většina jich žádní přesní zachovávatelé slušnosti a spravedlnosti, je požívání vlastnictví, jež má v tomto stavu, velmi málo bezpečné, velmi nejisté. Toto jej činí ochotna vzdát se tohoto stavu, který, jakkoli svobodný, je pln obav a ustavičných nebezpečí. I není bez důvodu, že vyhledává a jest ochoten připojit se ke společnostem s jinými, kdož jsou již spojeni nebo mají úmysl spojit se pro vzájemné zachování svých životů, svobod a statků, což nazýváme obecným jménem vlastnictví.

124. Veliký a hlavní účel, proč se lidé spojují ve státy a poddávají se vládě, je zachování jejich vlastnictví. K tomu ve stavu přirozeném schází mnoho věcí.

Předně schází zavedení, pevný a známý zákon přijímaný a uznávaný obecným souhlasem za měřítko práva a bezpráví a za obecné pravidlo, jež by rozhodovalo všechny spory mezi nimi. Neboť ač zákon přirozený je jasný a pochopitelný všem rozumným tvorům, přece lidé, jsouce předpojatí svým zájmem, jakož i neznalí ho, protože jej dostatečně nepromýšlejí, nejsou s to uznávat jej za zákon, který je zavazuje, užije-li se ho na jejich zvláštní případy.

125. Za druhé schází ve stavu přirozeném známý a nestranný soudce s pravomocí rozhodovati všechny spory podle zavedeného zákona. Neboť ježto každý v tomto stavu jest i soudcem i vykonavatelem zákona přirozeného a lidé jsou strániči k sobě, vášení a pomsta jsou velmi způsobilé, aby je zavedly příliš daleko a s příliš velikou horlivostí v jejich vlastní věci, stejně jako nedbalost a nezájem je činí příliš lhostejnými ve věci druhých lidí.

126. Za třetí ve stavu přirozeném schází často moc podporovati a zastávati rozsudek, je-li správný, a náležitě jej vykonati. Ti, kdo se provinili nějakou nespravedlností, zřídka opomenou, kde jsou s to, násilím učinit svou nespravedlivost dobrou. Takový odpor činí mnohokrát potrestání nebezpečným a často přináší záhubu těm, kdo se o ně pokusí.

127. Protože však lidé přese všechny výsady přirozeného stavu jsou, pokud v něm zůstávají, ve špatném postavení, jsou rychle puzeni do společnosti. Proto zřídka nacházíme, že nějaký počet lidí žije nějaký čas pospolu v tomto stavu. Obtiže, jimž jsou v něm vydáni nepravdivým a nejistým vykonáváním moci, již každý člověk má, aby trestal přestupky druhých, mají je k tomu, aby se utíkali pod zavedené zákony vlády a v nich hledali zachování svého vlastnictví. Toto působí na ně, že se tak ochotně každý z nich vzdává své individuální moci trestat, aby byla vykonávána těmi, kdo budou k tomu mezi nimi ustanoveni, a podle takových pravidel, na nichž se společenství nebo ti, kdo jsou jim k tomuto účelu zmocnění, dohodnou. A v tomto máme původní právo a vznik jak zákonodárné, tak výkonné moci, jakož i vládu a společnost samých.

128. Neboť ve stavu přirozeném, abychom opomenuli volnost, již má v nevinných radostech, má člověk dvě moci.

První jest činit, cokolí považuje za vhodné pro zachování sebe a jiných, pokud to dovoluje přirozený zákon. Podle tohoto zákona společeného jim všem on a všechno ostatní lidstvo jsou jedním spo-